

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1945.

Första kammaren.

Nr 35.

Tisdagen den 20 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 382, med förslag till utbyggnad och omläggning av uppboråsorganisationen.

Justerades protokollen för den 13, 14 och 17 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 380, med förslag till viss ändring av övergångsbestämmelserna till folkskolans tjänstepensionsreglemente.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 381, angående åtgärder för ökad utbildning av tandläkare m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 268 och 274—280, bankoutskottets utlåtanden nr 62—64 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 82—84.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 382.

Herr **Holmbäck** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Det har de sista dagarna uppgivits att ett betydande antal balter skola förpassas ur riket. Det är synnerligen önskvärt att från regeringens chef utförliga upplysningar lämnas i detta ärende, vilket icke handlagts av statens utlänningskommission. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att få interpellera hans excellens herr statsministern och till honom rikta följande fråga:

*Interpellation
ang. vissa
lialiska flyk-
tingars för-
passning ur
riket.*

Är Eders Excellens i tillfälle att lämna kammaren upplysningar i den fråga om förpassning av balter, vilken de senaste dagarna berörts offentligt, t. ex. i den ledande artikeln »flyktingstragedier» i dagens nummer av Svenska Morgonbladet?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 21 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr statsrådet *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 383, angående statsbidrag till ryska institutet vid Stockholms högskola.

*Ang. Sveriges
påstådda
anslutning till
ett väst-
maktsblock.*

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr **Brantings** interpellation angående Sveriges påstådda anslutning till ett västmaktsblock, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr **Branting** — under hänvisning till ett uttalande av den brittiske utrikesministern i underhuset den 7 november — till mig riktat interpellationen »huruvida för Sveriges del några förhandlingar ha ägt rum eller pågå i den av den engelske utrikesministern antydda rikningen» eller huruvida jag eljest »finner anledning att i anslutning till det engelska anförandet göra några uttalanden».

I interpellationen återgives den brittiske utrikesministerns yttrande efter ett svenskt pressreferat. Enligt detta skulle han bl. a. ha sagt att »den brittiska regeringen har hävdad sin rätt att förhandla med Frankrike, Holland, Belgien, Skandinavien eller andra länder i västblocket, vilka äro Storbritannien kulturellt närstående vänner, historiska bundsförvanter, som hylla samma demokrati som brittena». Emellertid är det svenska referatet missvisande. Mr **Bevin** yttrade i stället följande: »Vad Hans Majestäts regering är villig att tillerkänna andra, det begär den också rätten att ha för egen del (nämligen gott grannskapsförhållande) med Frankrike, med Holland, Belgien, Skandinavien eller andra länder — icke ett västblock för krigsändamål.» De följande orden äro korrekta återgivna i det svenska referatet.

Härav framgår, att mr **Bevin** inte talade om något bestående västblock eller om några förhandlingar rörande ett sådant.

För övrigt hänvisar jag beträffande den svenska regeringens ståndpunkt i hithörande frågor till den av interpellanten citerade regeringsförklaring, som nyligen avgivits inför riksdagen. Några förhandlingar, som skulle avse ett frångående av regeringens nyss deklarerade hållning, ha givetvis inte förekommit.

Herr **Branting**: Herr talman! Jag ber att få tacka hans excellens herr utrikesministern för hans svar och för hans deklaration i anslutning härtill.

Den svenska pressen hade alltså felaktigt refererat den engelske utrikesministern. Mr **Bevin** har icke gått in för ett västblock för krigsändamål. Desto bättre!

Jag skulle kanske efter detta kunna inskränka mig till att låta interpellationen gå vidare till tredje statsmakten och fråga vad den menar med att i en så viktig och känslig angelägenhet som denna distribuera alldeles oriktiga nyheter och sedan inte ge någon rättelse! Jag vill dock i sakfrågan tillägga några ord.

Ang. Sveriges påstådda anslutning till ett västmaktsblock. (Forts.)

Om man läser igenom engelske utrikesministerns anförande, sådant det numera är tillgängligt för oss i The Times' referat, vilket jag hoppas är riktigt, finner man, att han i nu avsedda del först berörde förhållandet mellan Sovjetunionen och dess närmaste grannar. Därvidlag underströk han, att man från Englands sida icke ville göra någonting eller tillåta att någonting företogs av engelska diplomater eller agenter, som kunde uppväcka hat eller framprovocera eller skapa en situation till skada för Ryssland i de östliga länderna. Sedan övergick mr Bevin till att energiskt hävda rätten till goda engelska relationer med nationer, som gränsa till England, och härvid uttalade han: »Vad Hans Majestäts regering är villig att giva (eller tillerkänna) andra, begär den också rätten att göra med Frankrike, Holland, Belgien, Skandinavien eller andra länder — icke ett västligt block för krigsändamål. Dessa äro våra vänner kulturellt, och de äro historiskt associerade med oss. De erkänna samma demokrati som vi, och därför säger jag, är jag berättigad att på Hans Majestäts vägnar ha goda grannar på min gata, just på samma sätt som andra äro berättigade att ha goda grannar på någon annan gata.» Ja, så blev det alltså sagt. Jag skall inte trycka på orden »våra historiskt associerade» — »our historical associates».

Det är självfallet, att alla vettiga människor här i landet önska de bästa tänkbara relationer till England, som onekligen står oss så nära på många sätt och vars stora kamp var så avgörande också för oss. Men säga vad man säga vill, får man ändå det intrycket, att det ännu inte tycks ha blivit riktigt klart ute i världen, att vi här i Sverige, om nu två olika vänskapsgrupperingar nödvändigtvis skola förekomma, göra anspråk på en plats — en av alla välviljigt godkänd plats — mellan den av mr Bevin omtalade östeuropeiska statskretsen och den västliga kretsen av speciellt goda grannskapsförhållanden. Vi tänka oss alltså under dessa förhållanden en plats mittemellan men vi få därvid en obehaglig förnimmelse av att vi kanske sätta oss mellan två stolar, och därför skulle vi helst önska, om jag så får uttrycka mig, en sammanhängande soffa, där vi kunna sitta tryggt och vänskapligt allesamman.

Vi knyta alltså i främsta rummet an våra förhoppningar till de förenade nationerna, och jag tror, att det svenska folket med tillfredsställelse tar fasta på herr utrikesministerns hänvisning till den nyligen avgivna regeringsförklaringen liksom också till hans ord här i dag, att »givetvis» inga förhandlingar ha förekommit, som skulle avse ett frångående av regeringens nyss deklarerade hållning. Jag väntade mig naturligtvis inte heller någonting annat av herr utrikesministern än att han skulle bekräfta den svenska linjen av den 22 oktober. Det tycktes mig ändock, att en sådan bekräftelse var på sin plats efter vad som förekommit. Det har ju här för Sveriges del gällt att ställa kyrkan tillbaka mitt i byn, något som för övrigt ytterligare skett genom excellensen Undéns i dag i Dagens Nyheter återgivna uttalande i en intervju med New York Times' representant, för vilket uttalande mot all blockbildning jag också passar på tillfället att tacka.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet **Sträng**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Näsgårds interpellation om ytterligare statsbidrag till vissa torrlägningsföretag, och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har dess ledamot herr Näsgård till mig riktat det spörsmålet, huruvida ett initiativ från min sida kunde förväntas i syfte att bereda torrlägningsföretag, som på grund av prisstegringen under krigsåren icke kunnat utföras, särskilda bidrag till täckande helt eller delvis av den del av kostnadsstegringen, som icke motsvarades av höjt båtnadsvärde.

Om ytterligare statsbidrag till vissa torrlägningsföretag.

Om ytterligare statsbidrag till vissa torrlägningsföretag. (Forts.)

Det av interpellanten berörda spørsmålet har tidigare i olika sammanhang varit föremål för uppmärksamhet. Jag vill erinra om att 1942 års torrlägnings-sakkunniga, vilkas ordförande interpellanten på sin tid var, i sitt den 28 november 1944 avgivna betänkande angående den statsunderstödda torrlägningsverksamheten framhållit, att det, även om kostnadsberäkningen för ett torrlägningsföretag utföres med all kunnighet och omsorg uppenbarligen icke kunde undvikas att de verkliga kostnaderna för utförande av företaget understundom komma att överstiga de beräknade. De sakkunniga ha härutinnan uppställt olika fall, beroende på dels om kostnadsstegringen konstateras före eller efter statsunderstödet beviljande, dels ock om företaget med hänsyn tagen till kostnadsökningen fortfarande kan anses uppfylla stadgade betingelser för erhållande av statsunderstöd eller icke.

Såväl enligt nu gällande som tidigare villkor för statsbidrag till torrlägningsföretag skall lantbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t hänskjuta frågan om beviljande av ökat statsbidrag till företag, som på grund av mera avsevärd kostnadsökning erfordrar dylikt. En förutsättning för att Kungl. Maj:t skall kunna bevilja dylikt bidrag är emellertid att företaget fortfarande enligt de allmänna bestämmelserna är bidragsberättigat. Skulle så icke vara fallet, måste riksdagens medgivande inhämtas.

Den jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1937 tillsatta utredningen, den s. k. torrlägningskommittén, föreslog på sin tid, att riksdagen generellt skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att även i sistnämnda fall bevilja tilläggsbidrag, vilka dock borde bestämmas med hänsyn till intressenternas ekonomiska förhållanden. Denna anordning kom aldrig till utförande till följd av den kritik, som under remissförandet riktades mot förslaget.

1944 års riksdag hade att taga ställning till ett annat förslag i detta avseende. I två vid nämnda riksdag väckta likalydande motioner anfördes nämligen, att sådana förändringar i det allmänna konjunkturläget som medförde stegring av arbets- och materialkostnader icke kunde undgå att på motsvarande sätt inverka på fastighets- och jordvärdena. Vid stigande konjunkturer på dessa områden borde därför enligt motionärernas uppfattning en av lantbruksstyrelsen prövad och godkänd förnyad båtnadsuppskattning verkställd av lantbruksingenjör och två gode män utan samband med syneförrättning tillmätas samma vitsord som dylik uppskattning verkställd vid syneförrättning. Förutsättningar skulle därigenom skapas för beviljande av statsbidrag i vanlig ordning till dylika företag. Motionärernas sålunda uttalade uppfattning biträdades emellertid icke av riksdagen. Riksdagens ställningstagande torde ha föranletts av att man kunde förvänta, att en dylik anordning skulle medföra att en tillfällig stegring av konjunkturerna på jordbrukets område skulle få till följd att företag igångsattes, som sedermera icke skulle visa sig lönande. Värdet av den båtnad, som beräknades uppkomma genom ett torrlägningsföretag, borde enligt riksdagens uppfattning såvitt möjligt vara oberoende av konjunkturväxlingarna.

I detta sammanhang torde vidare få erinras om förhållandena på dessa områden under och efter det förra världskriget. Då det till följd av den stegring av arbetspriserna, som inträdde efter krigsutbrottet 1914, efter hand visade sig allt svårare att genomföra sådana torrlägningsföretag, vartill statsbidrag dessförinnan beviljats från allmänna och norrländska avdikningsanslagen, anvisade riksdagen för åren 1919—1921 särskilda anslag, varifrån tilläggsbidrag kunde utlämnas till de sålunda understödda företagen. Enligt de bestämmelser härför som meddelades i kungörelserna nr 464 och 465/1919 skulle tilläggsbidrag utgå till vissa företag, till vilkas utförande bidrag beviljats före 1918 års utgång. Tilläggsbidragets storlek var beroende dels av tiden för det ur-

Om ytterligare statsbidrag till vissa torrlägningsföretag. (Forts.)

sprungliga bidragets beviljande, dels ock av tiden då det arbete utförts, för vilket tilläggsbidrag kunde utgå, och kunde utgöra antingen 25 eller 50 procent av den vid olika tillfällen lyfta delen av statsbidraget. Någon prövning av de verkliga kostnaderna för utförande av företaget skulle däremot icke ske. Bestämmelserna i dessa kungörelser utsträcktes sedermera att under vissa förutsättningar gälla arbete som utfördes senast under år 1922.

Tilläggsbidragen utbetalades i regel i samband med utbetalandet av sista delen av tidigare beviljat statsbidrag. Härigenom kom tiden för utbetalandet av tilläggsbidrag att utsträckas till och med år 1933, då de sista av de företag som härför kunde komma i fråga blevo godkända. Under åren 1919—1933 utbetalades enligt vad jag inhämtat från lantbruksstyrelsen i dylika tilläggsbidrag sammanlagt 2 676 800 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t har vidare riksdagen i ett tämligen stort antal fall beviljat ytterligare bidrag till företag som utförts under den av förra världskriget föranledda dyrtiden.

Med interpellationen synas i första hand avses dels sådana torrlägningsföretag, som redan erhållit statsbidrag men som till följd av intressenternas tvekan inför den rådande dyrtiden icke påbörjats, dels ock sådana företag som påbörjats med anlåtande av erhållna bidrag men fått avstanna, då delägarna kommit till insikt om att företagen icke kunna slutföras för de kostnader som beräknats.

Interpellanten berör emellertid även sådana företag som av lantbruksstyrelsen till investeringsutredningen uppgivits såsom sysselsättningsreserv. Beträffande dessa torde få erinras om, att enligt de principer, som skulle tillämpas vid nämnda uppgiftslämnande, alla företag, på vilka återstode arbete att utföra för minst 15 000 kronor, skulle uppgivas. Bland här avsedda företag ingå sålunda såväl de, vilka ännu icke erhållit statsbidrag, som sådana tillhörande de båda förstnämnda grupperna, såvida återstående arbeten beräknats draga en kostnad av minst 15 000 kronor. Det största antalet till investeringsutredningen uppgivna företag torde dock utgöras av dem som ännu icke erhållit statsbidrag. Bland sistnämnda företag finnas såväl sådana som beräknas komma till utförande med tillhjälp av statsbidrag enligt vanliga grunder som företag vilka torde behöva subventioneras i annan ordning för att komma till utförande.

Man torde icke kunna bortse från att i vad rör de båda förstnämnda grupperna av företag samt sådana till investeringsutredningen uppgivna företag, vilka ännu icke erhållit statsbidrag men som beräknas komma till utförande med statsbidrag i vanlig ordning, de nu rådande höga priserna på arbete och material komma att inverka hindrande då det gäller att igångsätta eljest önskvärda arbeten. Däremot torde i detta sammanhang kunna bortses från sådana i sysselsättningsreserven ingående företag, vilka redan vid planläggningen beräknats skola erfordra subventionering vid sidan om vanliga grunder för att komma till utförande.

För närvarande pågår inom jordbruksdepartementet vissa överväganden rörande spørsmålet på vad sätt och i vilken utsträckning ytterligare bidrag böra lämnas åt företag, beträffande vilka kostnaderna stigit till följd av den allmänna kostnadsstegringen under krisen. Jag är ännu icke beredd att ange vilken utväg för lösande av det föreliggande problemet som kommer att beträddas. Emellertid synes i varje fall enligt min mening det vid 1944 års riksdag i förutberörda motioner väckta förslaget om förnyad båtadsuppskattning av skäl som förut angivits icke lämpligt. Icke heller synes en sådan anordning som föreslagits av torrlägningskommittén böra komma till användning, åtminstone icke i den form som kommittén angivit. Det synes nämligen icke skäligt, att intressenternas ekonomiska förhållanden läggas till grund för be-

Om ytterligare statsbidrag till vissa torrlägningsföretag. (Forts.)
 räknande av tilläggsbidrag. Ett mera tilltalande sätt att lösa frågan lärer då vara att i anslutning till vad som skedde efter kriget 1914—1918 särskilda medel ställas till förfogande för beviljande av tilläggsbidrag. Det kan emellertid ifrågasättas om man bör medgiva, att alla företag, på vilka arbete utförts under det nu avslutade kriget och för vilka statsbidrag beviljats med stöd av kosnadsberäkningar som upprättats dessförinnan, skola komma i åtnjutande av tilläggsbidrag. Möjligen kan man gå den vägen att ett visst lägre procentuellt tilläggsbidrag gives åt alla företag, men, i de fall detta icke skulle anses tillräckligt, frågan om ytterligare bidrag prövades särskilt. Förmodligen kommer det emellertid att framstå som lämpligast att tilläggsbidragen få utgå efter prövning av de individuella fallen.

Sedan den nu inom jordbruksdepartementet pågående beredningen av förevarande fråga avslutats, har jag för avsikt att underställa densamma Kungl. Maj:ts prövning.

Herr Näsgård: Herr talman! När jag framför mitt tack för svaret på min interpellation, konstaterar jag med tillfredsställelse, att statsrådet tillmäter dessa frågor stor vikt. För egen del har jag angivit min uppfattning genom att framhålla, att torrlägningsverksamhetens normala fortgång är en oundgänglig förutsättning för att rationaliseringssträvandena inom jordbruket skola krönas med framgång.

Det finns ingen anledning för mig att nu diskutera de tänkbara utvägar att komma ur stagnationen, som statsrådet antytt i sitt svar. Jag nöjer mig med att uttala en förhoppning, att de överväganden, som pågå inom departementet, måtte få till resultat att proposition i ärendet i god tid kan föreläggas nästa års riksdag.

Om ökad tilldelning av lysoljor m. m. Herr statsrådet **Ericsson**, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Heidings interpellation om ökad tilldelning av lysoljor m. m., fick nu ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Heiding till mig riktat följande frågor:

Anser statsrådet att den nuvarande tillgången på lysoljor möjliggör en större tilldelning till innehavare av fastigheter på landsbygden, som icke äga tillgång till elektrisk kraft, och har statsrådet i så fall för avsikt att vidtaga åtgärder för ökad tilldelning?

Om så icke är fallet, har statsrådet för avsikt att undersöka möjligheterna att genom ökad import förbättra försörjningen med lysoljor?

Till svar härpå får jag anföra följande.

Den årliga förbrukningen i landet av lysfotogen för belysnings- och hushållsändamål torde före kriget hava uppgått till i runt tal 75 000 m³. Behovet av lysfotogen torde emellertid numera hava i icke oväsentlig mån minskats till följd av den elektrifiering som under krigsåren genomförts på landsbygden. Tillgångarna på fotogen för belysningsändamål ha under avspärrningstiden varit mycket begränsade. Tilldelningen har under de sista åren uppgått till endast 400 m³ om året. De förbrukare som ej ha tillgång till elektriskt ljus ha därför varit hänvisade till karbiden. För innevarande halvår har tilldelningen av fotogen för belysningsändamål redan ökats till 900 m³. Lagren uppgingo den 1 november till omkring 1 800 m³.

Sedan importen av oljor åter kommit i gång, ha givetvis försök gjorts att få in lysfotogen till landet. Det har emellertid visat sig vara svårt att få köpa just denna sorts fotogen. Hittills har endast en kvantitet om ca 6 500 m³ kunnat anskaffas. Sedan härav ca 4 000 m³ inkommit i dagarna och bränslekom-

Om ökad tilldelning av lysoljor m. m. (Forts.)

missionen förvissat sig om att denna fotogen verkligen kan användas för belysningsändamål, finnas förutsättningar för en ökning av tilldelningen. Dessutom har numera importen av råolja kommit i gång, varigenom möjlighet erhållits att inom landet framställa lysfotogen. Därjämte finnas utsikter till fortsatt import av sådan fotogen.

Huruvida de sålunda förbättrade försörjningsutsikterna möjliggöra att helt upphäva ransoneringen av lysfotogen, är föremål för övervägande. I avvaktan härpå kommer en kraftig ökning av tilldelningen för belysningsändamål att ske inom den närmaste tiden.

Herr Heiding: Herr talman! Jag ber att till statsrådet få frambära mitt tack för det lämnade svaret.

Jag kan säga, att jag i stort sett är tillfredsställd med svaret, då av det samma framgår, att tilldelningen av lysoljor, från att under krigsåren ha varit endast 400 kubikmeter om året, under det sista halvåret ökat till 900 kubikmeter. Efter vad jag kan förstå har denna ökning skett på den sista tiden, framför allt nu på hösten. Många fastighetsägare på landsbygden komma säkerligen att med tillfredsställelse mottaga budskapet om ökad tilldelning av lysoljor. Karbidlamporna kunna vara bra under en kristid — det skall villigt erkännas — men när en tilldelning av lysoljor åter kan ske i större utsträckning, är det klart, att den bör företagas så fort som möjligt.

I interpellationssvaret har upplysts, att lagren den 1 november uppgingo till omkring 1 800 kubikmeter. När jag läste det nummer av skriften »Från departement och nämnder», som är presslagt den 24 oktober 1945, fann jag där uppgiften, att lagren av lysoljor den 1 juli 1945 utgjorde 11 000 kubikmeter. Jag förstår inte, hur detta överensstämmer med de siffror, som lämnats av statsrådet i dag. Det står i denna upplysningsskrift, att militära och civila lager den 1 juli 1945 utgjorde tillsammans 273 000 kubikmeter bensin och bensinersättning av alla slag, 238 000 kubikmeter mörka oljor och 11 000 kubikmeter fotogen. Det fanns således den 1 juli 11 000 kubikmeter, men den 1 november endast omkring 1 800 kubikmeter. Man måste då fråga sig vart denna skillnad mellan 11 000 och 1 800 kubikmeter tagit vägen, ty de militära lagren kunna väl inte vara så stora som hela denna mellanskillnad? Det skulle vara intressant att få höra, hur det ligger till med denna sak. Med ett lager på 11 000 kubikmeter lysoljor tycker man, att tilldelningen kunnat ökas tidigare än vad nu varit fallet. Det kan ju tänkas, att den, som lämnat dessa uppgifter, inte haft full klarhet om det verkliga läget, men eljest tar man ju för givet, att upplysningar, som lämnas i en dylik skrift, äro fullt tillförlitliga. Jag vore herr statsrådet mycket tacksam, om jag kunde få ett svar på denna fråga.

Herr statsrådet Ericsson: Herr talman! På den fråga, som interpellanten sist ställde, vill jag svara, att uppgifterna i vederbörande tidskrift nog ha sin förklaring i den omständigheten, att man där i uttrycket »fotogen» inbegriper även fotogen för motordrift, medan uppgiften i interpellationssvaret endast avser fotogen som kan användas för belysningsändamål. Det är möjligt att ett missförstånd uppstått på denna grund.

Jag kan även upplysa om att bränslekommissionen tidigare väntade en båtlast med fotogen till landet, men när denna båtlast kom in, visade det sig, att den inte var användbar såsom belysningsfotogen. När den artikel det här är fråga om skrevs, kanske man räknat med att kunna använda den båtlast fotogen man väntade för belysningsändamål, men när detta sedan visade sig omöjligt, fick man företa en korrigerig av siffrorna. De lagertillgångar jag uppgivit i interpellationssvaret äro de faktiska tillgångarna.

Om ökad tilldelning av lysoljor m. m. (Forts.)

Jag vill till sist understryka, att såväl bränslekommissionen som regeringen finner det angeläget att tillvarataga alla möjligheter som kunna föreligga att öka tilldelningen av belysningsfotogen.

*Om tilldelning
av drivmedel
till mindre
lastbilar.*

Ordet gavs härefter ånyo till herr statsrådet **Ericsson**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara jämväl herr Björcks interpellation om tilldelning av drivmedel till mindre lastbilar, och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Björck frågat mig om jag är villig medverka till att sådana bestämmelser utfärdas, att även mindre lastbilar — främst de som ha gummiringarna kvar — må kunna erhålla drivmedel så att de kunna sättas i trafik snarast möjligt och därigenom möjliggöra frigörandet av större lastbilar för tyngre varutransporter.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Från den 1 november har tilldelning av flytande bränsle lämnats samtliga lastbilar, som äro i drift eller som efter vederbörlig prövning med hänsyn till gummiutrustningen nyinsättas i trafik. Detta har även gällt de i interpellationen omnämnda s. k. skåpbilarna. Enligt numera fattat beslut kommer ransoneringen av flytande bilbränsle och smörjmedel att helt upphävas från och med den 25 november. Tillika ha nya bestämmelser utfärdats rörande nyinsättning av bilar i trafik. De i interpellationen framförda önskemålen synas därmed vara tillgodosedda.

Herr **Björck**: Herr talman! Jag ber att till statsrådet Ericsson få framföra mitt tack för svaret.

Det har ju hänt en hel del, sedan jag för snart en månad tillbaka framställde min interpellation. Genom det beslut, som fattades i konseljen förra veckan, då bensinen blev fri, är ju min interpellation i realiteten besvarad. Jag anser emellertid, att det har ett visst intresse att få en redogörelse för detta beslut till riksdagens protokoll.

Jag vill också begagna tillfället att till statsrådet Ericsson framföra ett tack för hans medverkan till såväl bensinens frigivande som hävandet av beslaget å gummiringar. Båda dessa åtgärder ha hälsats med stor tillfredsställelse av såväl bilägare som trafikanter. Nu vänta vi emellertid också på att priset på bensin sänkes, så att detsamma kommer i något bättre relation till importpriset, som ju är 12 öre fritt svensk hamn. Vi räkna även här med bränsleministerns benägna medverkan, ehuru vi förstå, att också finansminister Wigforss i detta fall vill ha ett ord med i laget. Hans syn på dessa problem bör dock inte vara absolut avgörande. Här måste man enligt min mening ta nödig hänsyn i första hand till transportbehovet, men även till bilägarna och trafikanterna.

Herr statsrådet **Ericsson**: Herr talman! I anledning av herr Björcks yttrande tar jag tillfället i akt att meddela, att jag till priskontrollnämnden har översänt en skrivelse, där jag hemställer om en utredning rörande prissättningen på flytande bränslen och vidare — under förutsättning att en prissänkning sker — rörande vilken inverkan denna förändring i praktiken får på taxor och tjänster, som äro beroende av drivmedelskostnaderna.

Jag finner det vidare angeläget att för kammaren framhålla, att det inte råder någon skiljaktighet mellan min ståndpunkt när det gäller prissänkningen och finansministerns ståndpunkt i frågan. Våra uppfattningar äro absolut enstämmiga, och jag har bara att deklarerera, att min och regeringens avsikt är att, när denna utredning från priskontrollnämnden inkommer till regeringen, fatta beslut i ärendet så fort som möjligt.

Herr statsrådet **Ericsson**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara även herr Ahlkvists interpellation angående bränsletilldelningen till vissa skånska landsbygdskommuner, erhöll ännu en gång ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Ahlqvist till mig ställt följande frågor:

Ang. bränsletilldelningen till vissa skånska landsbygdskommuner.

»1) Anser statsrådet det rättvist att befolkningen i vissa skånska landsbygdskommuner för bränsleåret 1945/46 erhållit 20 procent lägre bränsletilldelning i förhållande till 1942/43 års tilldelning än befolkningen i tätorterna inom samma område, eller

2) har statsrådet för avsikt att snarast vidtaga erforderliga åtgärder för att åstadkomma rättelse.»

Med anledning härav får jag anföra följande.

I de bestämmelser för tilldelning av bränsle för uppvärmning för hushållsförbrukare under bränsleåret 1945/46 som av bränslekommissionen fastställdes den 12 juni i år har räknats med en sammanlagd bränsletilldelning av 70 % av tilldelningen under bränsleåret 1942/43. Med hänsyn till den senaste milda vintern ansågs dessutom att ett överskott om 10 % skulle finnas kvar hos förbrukarna från föregående bränsleår, varför sålunda den totalt disponibla kvantiteten skulle komma att utgöra 80 %, mot 100 % under de båda närmast föregående bränsleåren.

Ett undantag från dessa bestämmelser gjordes emellertid för vissa delar av den s. k. ortsgrupp I. Denna ortsgrupp, som får hela bränsletilldelningen i form av fossilt bränsle, omfattar vissa delar av Kristianstads län, hela Malmöhus län med undantag av Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg och Eslov samt en del öar i Bohuslän. För den del av denna ortsgrupp, som är belägen i Skåne och som utgöres av rena landsbygdskommuner, fastställdes tilldelningen till 50 % medan tilldelningen för återstoden av ortsgruppen bestämdes till 70 % såsom för landet i övrigt.

Om orsaken till denna differentiering inom ortsgruppen har bränslekommissionen anfört i huvudsak följande: För bränslekommissionen hade det gällt icke blott att begränsa den totala bränsleåtgången inom landet utan jämväl att genom sträng hushållning söka få de knappa tillgångarna av fossilt bränsle, och då ej minst koks, att räcka till. Ytterligare reduktioner av de tilldelade kvantiteterna fossilt bränsle hade därför måst genomföras överallt, där detta varit möjligt. När nu ifrågavarande beskäringar skulle planeras, hade kommissionen även undersökt möjligheterna att spara kol och koks inom ortsgrupp I, som alltsedan bränsleransoneringens början haft den stora förmånen att tilldelas uteslutande fossilt bränsle. Det ansågs, att de utanför tätorterna bosatta hushållsförbrukarna inom ortsgrupp I i Skåne haft och alltjämt hade möjlighet att anskaffa licensfria tillskottsbränslen, varigenom de kunnat upplagra icke obetydliga kvantiteter fossilt bränsle. Vunna erfarenheter syntes bestyrka denna uppfattning. Dock kunde helt naturligt storleken av de bränslemängder, som sålunda inbesparats och som funnos tillgängliga hos förbrukarna vid innevarande bränsleårs början, icke närmare uppskattas. Vederbörande kristidsstyrelser och kolhandlare hade emellertid betecknat kvantiteterna såsom icke föraktliga.

Sedan Malmöhus läns södra kristidsstyrelse hos bränslekommissionen hemställt om revidering av här ifrågavarande tilldelningsbestämmelser för ortsgrupp I i Skåne i syfte att ernå större rättvisa, har frågan upptagits till omprövning inom kommissionen. I samband härmed har chefen för kommissionens byrå för hushållsbränsle företagit ett besök i Skåne, varjämte de berörda kristidsstyrelserna beretts tillfälle att närmare utveckla sina synpunkter i ärendet. Den sålunda verkställda utredningen har enligt kommissionens mening givit stöd för den uppfattningen, att de framförda ändringsyrkandena

Ang. bränsletilldelningen till vissa skånska landsbygdskommuner. (Forts.)
 böra tillmötesgås i den utsträckning som det aktuella försörjningsläget möjliggör. Omständigheter ha nämligen framkommit, som tyda på, att besparingarna av fossilt bränsle äro avsevärt mera ojämnt fördelade på de olika förbrukarna än kommissionen tidigare ansett sig böra räkna med. Därjämte ha de olika tilldelningsnormerna på vissa håll i gränsområdena mellan de båda delarna av ortgruppen medfört mindre lyckliga konsekvenser.

En höjning av tilldelningen till 70 % inom hela ortsgrupp I beräknas medföra en ökning av förbrukningen av fossilt bränsle, huvudsakligen koks, med 19 000 ton. En sådan merförbrukning anses i nuvarande läge icke kunna medgivas. Emellertid ha de ökade tillgångarna på flytande bilbränslen medfört, att behovet av gengaskol minskat avsevärt. Lagren av gengaskol uppskattas f. n. till i runt tal 4 miljoner hl, under det att behovet av sådant kol till den 1 april nästa år beräknas till omkring 2,6 miljoner hl. Med hänsyn till att gengaskol allttjämt torde komma att produceras i viss utsträckning under den närmaste tiden anses 2 å 3 miljoner hl gengaskol kunna användas för andra angelägna bränsleändamål. Den erforderliga ökningen för landsbygdens del torde därför kunna åstadkommas på så sätt att tilldelningen av fossila bränslen för hela den inom Skåne belägna delen av ortsgruppen sättes till 60 % med rätt för förbrukarna att täcka återstoden av sitt bränslebehov med träkol. Dessa tilldelningsgrunder torde komma att fastställas av bränslekommissionen inom de närmaste dagarna. Åtgärder ha vidare av kommissionen vidtagits för att förbrukarna skola få möjlighet att genom kollagerhandlarna inköpa åtminstone så mycket träkol att deras bränslebehov kan täckas upp till 70 %. Om förbrukarna därutöver kunna inköpa ytterligare träkolskvantiteter kommer detta att stå dem fritt. Enligt vad bränslekommissionen meddelat, har kommissionen för avsikt att giva tillstånd till obegränsad användning av träkol för fastighetsuppvärmning inom ifrågavarande område.

Herr Ahlkvist: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet Ericsson få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

Jag är givetvis särskilt tacksam för svarets positiva innehåll. Med de av herr statsrådet utlovade åtgärderna komma ju de orättvisor, som föranletts av bränslekommissionens tidigare beslut, när det gäller å ena sidan befolkningen i de i interpellationen berörda skånska landsbygdskommunerna och å andra sidan befolkningen i tätorterna inom samma område att bli undanröjda.

Då emellertid bränslekommissionen som motivering för sitt tidigare fattade beslut bland annat anför, att befolkningen i de berörda kommunerna haft möjlighet att anskaffa licensfria tillskottsbränslen, som befolkningen i tätorterna inom samma område icke haft tillgång till, så undrar jag vad det är som åsyftas.

Chefen för kristidsstyrelsens i Malmö bränslekontor har i en tidningspolemik närmare angivit vad slags tillskottsbränsle som här skulle avses. Han säger, att befolkningen på landsbygden har möjlighet att anskaffa grenved, varvid ganska stora grenar kunna följa med. Men vittnar inte ett dylikt uttalande om litet dålig kännedom om de verkliga förhållandena? Kan det verkligen vara så, att befolkningen i de delar av landet, där det inte växer någon skog, har större möjlighet att anskaffa grenved än befolkningen i de skogrika delarna av landet? I den kommun jag tillhör och i stora områden däromkring växer icke någon skog, och det finns följaktligen icke heller någon möjlighet att anskaffa grenved.

En annan motivering för att befolkningen i dessa kommuner fått sin bränsletilldelning reducerad med 20 procent mera än landets övriga befolkning är enligt bränslekommissionens yttrande, att befolkningen där haft förmånen få hela sin bränsletilldelning i form av fossilt bränsle och som en följd därav

Ang. bränsletilldelningen till vissa skånska landsbygdskommuner. (Forts.)
haft möjlighet att lagra bränsle. Ja, jag har aldrig sökt förneka, att det varit en förmån att erhålla bränsletilldelningen i form av fossilt bränsle, men denna förmån har ju även beretts befolkningen i tätorterna inom berörda område och kan följaktligen icke anföras såsom en motivering för att landsbygdsbefolkningen skulle ha 20 procents lägre tilldelning än befolkningen i tätorterna.

Detta uttalande har vidare föranlett mig att ta del av bränslelicenserna för hushållsförbrukning inom den kommun jag tillhör. Det visade sig då, att differensen i bränsletilldelning olika förbrukare emellan är betydande. Lägsta poäng för rumsuppvärmning utgjorde nämligen bland 359 licensinnehavare 8 poäng, när högsta tilldelningen var 396 poäng. Inte mindre än 99 förbrukare hade en tilldelning, som understeg 30 poäng, och inte mindre än 221 förbrukare en tilldelning, som understeg 50 poäng. Dessa 221 förbrukare hade en sammanlagd bränsletilldelning av 6 290 poäng, då däremot återstoden, 138 förbrukare, hade en sammanlagd tilldelning av 14 825 poäng. Om det alltså är riktigt som bränslekommissionen säger, att tilldelningen av fossilt bränsle har medfört möjligheter till bränsleupplagring inom berörda områden, synes det mig i varje fall vara uppenbart, att dessa möjligheter måste ha förelegat endast för de förbrukare, som haft den oproportionellt höga tilldelningen. Fler-talet förbrukare med den låga tilldelningen ha däremot icke haft motsvarande möjligheter.

Även efter de förbättringar, som komma att bli följden av de åtgärder, som herr statsrådet utlovat, är jag för min del övertygad om att många förbrukare med en mycket låg tilldelning alltjämt komma att ha mycket stora svårigheter att få bränslet att räcka till. Detta föranleder mig att våga uttala den förmodan, att, när tillgången på bränsle kan komma att förbättras och därmed möjlighet till en ökad bränsletilldelning föreligger, i första hand förbrukare med den lägre tilldelningen, exempelvis under 50 poäng, måtte komma i åtnjutande av denna ökade bränsletilldelning.

För stunden är jag emellertid nöjd med det svar herr statsrådet lämnat, och jag uttalar än en gång min tacksamhet för statsrådets visade välvilja att medverka till att rättelse i detta fall kunnat åstadkommas.

Häri instämde herr *Löfvander*.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! När bränslefrågan i dag diskuteras, skulle jag vilja fästa statsrådet Ericssons uppmärksamhet på hur det verkligen går till, när de olika bränslekontoren bevilja licenser.

Det har i åtskilliga fall förekommit, att några hundra kubikmeter bränsle funnits inom ett område, där köparen endast skulle behöva transportera det 3 å 4 kilometer, men att denna ved inte fått säljas inom området. I stället skola statens järnvägar och övriga trafikmedel belastas med att hämta ved långt uppe i Småland. Man har motiverat detta med att det bränsle, som ligger upptill förbrukningsorten, måste användas på annat håll. Men på så sätt uppkommer ju en dubbelkörning: först skall man transportera ned veden kanske 10 eller 15 mil, och sedan skall det bränsle, som ligger intill själva användningsplatsen, transporteras längre bort. Jag undrar, om sådana principer kunna vara riktiga. Det är inte första gången de ha påtalats, men någon rättelse på detta område har ännu inte åstadkommits.

Jag vill med dessa ord blott framhålla, hur det verkligen ligger till, och om herr statsrådet kunde vidtaga några åtgärder för att få en rättelse till stånd, skulle säkerligen många människor i vårt land vara mycket tacksamma.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 382, med förslag till utbyggnad och omläggning av uppbördsorganisationen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av viss ubåtssäkerhetsmateriel;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ianspråktagande av lägerkassemedel för nybyggnad eller större ändringsarbete;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhörigt markområde i Ljungbyhed;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa statens järnvägar berörande markfrågor i Västerås;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastighetsbyte i Falköping; samt

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående fastigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt föreståndaren för svenska studenthemmet i Paris Lucien Maury;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livräntor åt Hanna Jansson m. fl.; samt

nr 64, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Sörby invallningsföretag år 1937 i Västmanlands län; samt

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räknning av viss mark inom Södra Vrams socken, Malmöhus län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 383.

Herr *Sjödahl* väckte en motion, nr 443, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild utbildning av folkskollärare.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.59 förmiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.